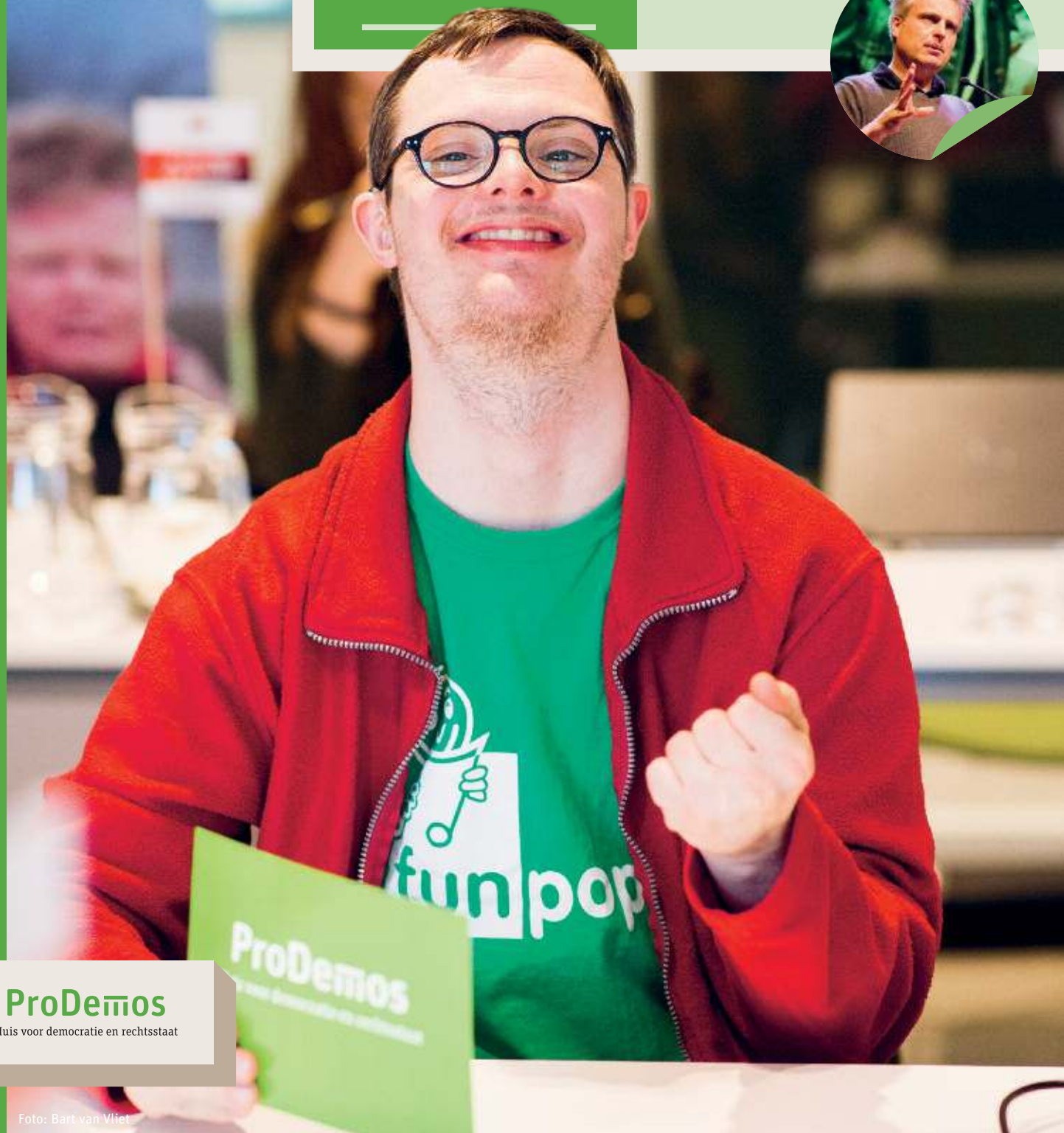

Nieuwsbrief ProDemos

nummer 1 | 2018

p. 8-9 | Op de jaarlijkse Docentendag Maatschappijleer maakte Joris Luyendijk docenten bewust van hun eigen bubbel.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

Foto: Bart van Vliet

In dit nummer

p. 2 | **Actief voor het Waterschap**

Met meer dan 15.000 verzonden kranten en meer dan 20 workshops door het hele land was het project Stem jij ook? voor mensen met een lichte verstandelijke beperking een groot succes. Voor deze nieuwsbrief gingen we op bezoek bij een van de workshops.

En verder...

p. 4 | **Lustrum StemWijzer**

p. 6 | **Uitslag Scholierenverkiezingen**

p. 10 | **Column burgemeester Paul Depla**

p. 11 | **Ondermijning van het lokale bestuur**

Nieuw: Actief voor het Waterschap

In de cursus Actief voor het Waterschap bieden we deelnemers een kijkje achter de schermen van het waterschap. In aanloop naar de waterschapsverkiezingen van 20 maart 2019 heeft de cursus tot doel meer mensen enthousiast te maken voor het waterschapsbestuur.

De cursisten vergroten in vier bijeenkomsten hun theoretische kennis over het waterschap en de plaats van het waterschap in het Nederlandse politieke bestel. Daarnaast is

er aandacht voor het verbeteren van vaardigheden, zoals effectief vergaderen, en ontmoeten de deelnemers mensen die nu actief zijn in de waterschappen.

In februari vond de eerste cursus plaats in het waterschap Scheldestromen. Ook in de waterschappen Hollandse Delta, Rivierenland, Vallei en Veluwe, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimenerwaard staat de cursus al gepland.

www.prodemos.nl/waterschap

Politiek Actief

kweekvijver voor raadstalent

In 2017 heeft ProDemos in 111 gemeenten cursussen Politiek Actief verzorgd. Mooi is dat we in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen vanuit verschillende media en gemeenten berichten ontvingen over cursisten die niet alleen politiek actief zijn geworden, maar zelfs verkiesbaar waren voor de gemeenteraad.

Een aantal succesverhalen:

- In Apeldoorn (gemeente en regio) is de cursus de afgelopen jaren in totaal zes keer gegeven. Meer dan 20 deelnemers hebben zich in 2018 kandidaat gesteld voor de Apeldoornse gemeenteraad.
- 9 van de 21 inwoners die deelnamen aan de cursus Politiek Actief in Doetinchem stonden vervolgens op de kandidatenlijst. 4 van hen zijn bij de gemeenteraadsverkiezingen in de raad gekozen. Hoogste binnenkomers waren oud-cursisten op plek 2 en 3 bij lokale afdelingen van de VVD en D66.
- In De Fryske Marren hebben twee cursisten samen een nieuwe partij opgericht en meegedaan aan de verkiezingen. Zij behaalden 1 zetel.

- De gemeenten Goirle, Hilvarenbeek en Oisterwijk hebben de cursus in 1,5 jaar tijd maar liefst drie keer aangeboden. Van alleen al de cursisten uit Goirle maakten 14 deelnemers de stap naar de kandidatenlijst van een politieke partij.

We zien dat steeds meer gemeenten de cursus structureel voor hun inwoners verzorgen en niet alleen vlak voor verkiezingstijd. Wat ons betreft een positieve ontwikkeling, die we samen met gemeenten hopen te kunnen voortzetten!

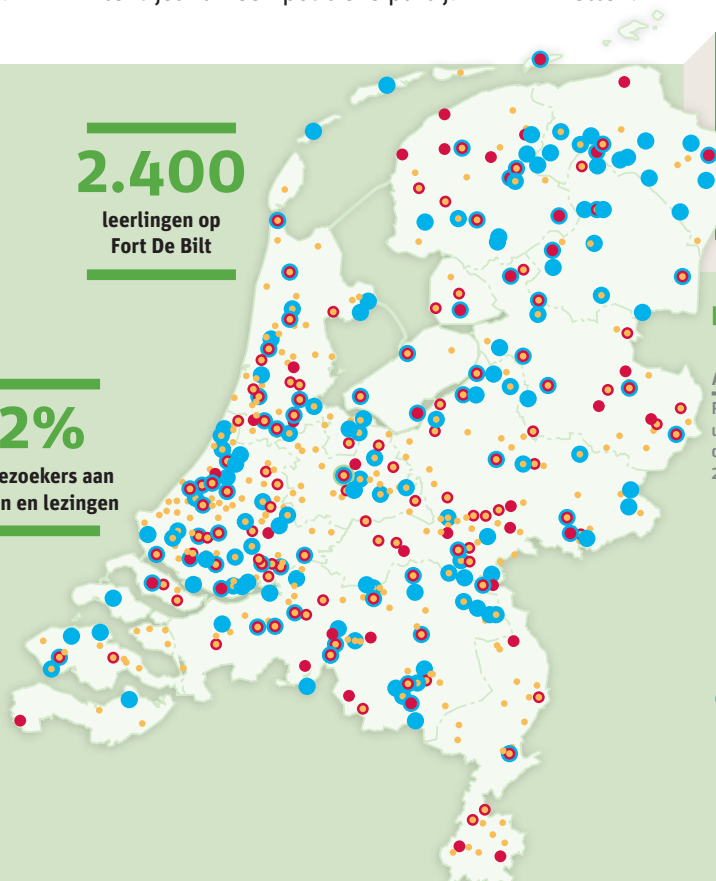
Ons jaarverslag over 2017 staat op onze website, alvast een paar opvallende cijfers daaruit:

15%
meer leerlingen
uit mbo en
speciaal onderwijs

2x
zoveel deelnemers
aan cursussen
Politiek Bewust en
Politiek Actief

22%
meer bezoekers aan
debatten en lezingen

2.400
leerlingen op
Fort De Bilt

ProDemos in 2017

prodemos.nl/jaarverslag

ALLE PROJECTEN

Plaatsen waar ProDemos in 2017 projecten uitvoerde voor scholieren (totaal 35.283 deelnemers, gespecificeerd in kaartje hieronder).

- plaatsen van waaruit scholen Den Haag bezochten om ProDemos Binnenhof voor scholen te volgen (totaal 95.756 deelnemers)
- plaatsen waar ProDemos projecten uitvoerde voor scholieren (totaal 35.283 deelnemers, gespecificeerd in kaartje hieronder)
- plaatsen waar ProDemos projecten uitvoerde voor een breed publiek (debatten en lezingen, evenementen, cursussen) (totaal 12.124 deelnemers)

Politieke match gevonden

Foto: Bart van Vliet

De gemeenteraadsverkiezingen van 2018 waren de vijfde gemeenteraadsverkiezingen waarvoor ProDemos gemeentelijke StemWijzers maakte. Een lustrum dus.

inwoners te betrekken bij de gemeenteraadsverkiezingen.

VALENTIJNSCAMPAGNE

De meeste StemWijzers gingen op 14 februari online. Om in het Valentijns-thema van de dag te blijven, ontwikkelden we een campagne rondom de 'politieke match'. Met een knipoog naar datingsites was de slogan rondom de lancering 'Vind je politieke match op StemWijzer.nl'. Vooral de ansichtkaarten met omschrijvingen van 'politieke types' vonden gretig aftrek.

THEMA'S IN DE STEMWIJZER

ProDemos heeft de StemWijzers op maat gemaakt voor gemeentes, zodat de belangrijkste onderwerpen die in de betreffende gemeente spelen in de stellingen voorkwamen. In de gemeentelijke StemWijzers zagen we veel stellingen

PRESENTATIE STEMWIJZER

In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen maakte ProDemos voor 44 gemeenten een StemWijzer. Op 14 februari presenteerden ProDemos-directeur Eddy Habben Jansen en Pauline Krikke, burgemeester van Den Haag, de StemWijzer voor de gemeente Den Haag in het Haagse stadhuis. Daar stond ook de eerste StickerStemWijzer van de campagne. De gemeente Den Haag stelde de StickerStemWijzer op verschillende plekken in de stad op, om zo

Meer dan 1 miljoen Nederlanders gebruikten de gemeentelijke StemWijzers bij het bepalen van hun stem voor de gemeenteraadsverkiezingen.

over verkeer, milieu, woningen en integratie, bijvoorbeeld over parkeerbeleid, gasaansluitingen in nieuwbouwwoningen, meer woningen voor specifieke groepen en inburgeringsbeleid. Andere onderwerpen die veel terugkwamen waren de openingstijden van horeca en winkels (o.a. zondagsluiting), gemeentelijke belastingen (OZB en hondenbelasting) en schoolzwemmen.

CIJFERS

De 44 StemWijzers van ProDemos werden tot aan het sluiten van de stembussen in totaal 1.007.148 keer ingevuld. De StemWijzers voor Amsterdam en Den Haag werden in absolute aantallen het vaakst gebruikt, respectievelijk 199.535 keer en 94.331 keer.

Afgezet naar het aantal kiesgerechtigden was de StemWijzer van Utrechtse Heuvelrug het populairst. Hier vulde maar liefst 62% van de kiesgerechtigden de StemWijzer in, gevolgd door Staphorst (54%) en Katwijk (50%). In totaal maakte 34,2% van de kiesgerechtigden in de StemWijzergemeenten gebruik van de StemWijzer.

De StemWijzer met het kleinste aantal deelnemende partijen was Nijkerk, met vijf partijen. De grootste gemeente was Amsterdam, met naast een StemWijzer ook nog een KandidatenWijzer, waarin Amsterdammers kennis konden maken met de 495 kandidaten voor de Amsterdamse stadsdeelcommissieverkiezingen.

VVD grootste partij bij landelijke Scholierenverkiezingen

Foto's: Bart van Vliet

Net als voorgaande jaren waren de Scholierenverkiezingen een goede graadmeter voor de gemeenteraadsverkiezingen. Leerlingen in het voortgezet onderwijs en het mbo brachten tussen 14 en 20 maart hun stem uit en voorspelden de trends in winnaars en verliezers bij de echte verkiezingen.

Bij de Scholierenverkiezingen werd de VVD de grootste partij, met 19% van de stemmen. Ook de lokale partijen en Groenlinks scoorden goed, met allebei 17% van de stemmen. GroenLinks maakte een grote sprong bij de jeugd. Bij de Scholierenverkiezingen in 2014 kreeg de partij nog 7% van de stemmen. D66 was toen de grootste partij, met 19% van de stemmen tegen 15% in 2018. Ook in de echte verkiezingen verloor D66 dit jaar een paar procent.

In totaal stemden 28.140 jongeren van 101 scholen in het voortgezet onderwijs en het mbo, verspreid door heel Nederland. De leerlingen brachten tussen woensdag 14 maart en dinsdag 20 maart hun stem uit. Wie meer wil weten, kan op uitslagen.scholierenverkiezingen.nl de uitslagen per provincie, gemeente, plaats en school bekijken. Ook zijn hier alle uitslagen van eerdere verkiezingen te vinden.

Partij	Gemeenteraadsverkiezingen 2014	Scholierenverkiezingen 2014	Scholierenverkiezingen 2018
VVD	12,20%	18,30%	18,80%
Lokaal	27,80%	16%	17,23%
GroenLinks	5,40%	6,90%	17,19%
D66	12,10%	19%	14,90%
PvdA	10,30%	17%	8%
CDA	14,40%	6%	7%
CU + SGP	7,30%	6,20%	5,10%
PVV	0,60%	0,50%	4,10%
SP	6,60%	4,40%	2,60%
PvdD	0,50%	1,50%	2,50%
DENK			0,90%
50PLUS			0,70%
FvD			0,20%
Overig	2,80%	4,20%	0,80%

Achter de schermen

Hoe organiseer je een debat?

Tim van Lieshout is bij ProDemos o.a. verantwoordelijk voor de sprekers-coördinatie van de activiteiten van ProDemos Academie en de educatieve scholierenprogramma's in Den Haag.

Sinds het najaar van 2017 is op de website van ProDemos een Handreiking 'Hoe organiseer je een debat' te vinden. Mede geschreven door Tim van Lieshout, die bij ProDemos al jaren zorgt dat de Politieke Cafés en andere bijeenkomsten van ProDemos goed verlopen. We stelden hem een paar vragen.

Tim, wat is er eigenlijk leuk aan, om debatten te organiseren?

Je leert over heel veel onderwerpen in korte tijd veel nieuws. Zeker als het lukt om de echte experts als spreker te krijgen. Het geeft een enorme kick als een minister opeens levendig in gesprek gaat met mensen die de minister normaliter niet zomaar kunnen spreken.

Maakt het uit waar een debat over gaat?

Ja, het moet gaan over iets dat een gevoel oproept bij mensen: nieuwsgierigheid naar hoe iets écht zit, boosheid over een bepaalde ontwikkeling, of juist blijdschap dat de politiek eindelijk iets aanpakt.

Wat levert een debat eigenlijk op?

Publieksbijeenkomsten leveren heel veel op. We hadden vorig jaar een politiek café over racisme met Sylvana Simons, en laatst over #metoo. Je merkte aan het publiek dat het heel verhelderend was. Ik durf wel te zeggen dat mensen daar veel geleerd hebben.

We zijn bij ProDemos minder enthousiast over echte hak-tak debatten, met twee politieke tegenstanders tegenover elkaar. De standpunten zijn dan al bekend en er gebeurt niets nieuws.

Waar moet je zoal aan denken bij het organiseren van een debat?

Simpele dingen, zoals een goede opstelling van de zaal, kunnen enorm helpen

Als het goed gaat, krijg je een ontspannen sfeer met leuke gesprekken.

om een debat te laten slagen. Denk ook na over de interactie met het publiek. Als dat goed gaat, krijg je een ontspannen sfeer met leuke gesprekken. Vraag je publiek bijvoorbeeld vooraf om met hun burens te bespreken wat ze van de avond verwachten. Als je dit soort details op orde hebt, maakt dat een debat misschien wel de helft beter.

Heb je verder nog tips?

Ga vooral kijken bij verschillende bijeenkomsten van verschillende organisaties!

En neem de tijd voor het organiseren van een bijeenkomst. Drie maanden van tevoren beginnen is geen overbodige luxe.

Tot slot: waar kunnen mensen de Handreiking vinden?

prodemos.nl/handreikingdebatten

Handreiking Hoe organiseer je een debat of bijeenkomst?

Met de handreiking 'Hoe organiseer je een debat of bijeenkomst?' van ProDemos kunnen organisaties en individuen zelf aan de slag met het organiseren van een debat of een ander soort publieksbijeenkomst. Hoe kom je tot een goed thema? Hoe bepaal je wat een goede opzet is? En hoe krijg je die zaal vol? De handreiking helpt je met al deze vragen en meer!

In de handreiking staan o.a. verschillende werkvormen, tips en tricks, een tijdpad voor de organisatie en voorbeelden van uitnodigingen, draaiboeken en communicatie-uitingen.

www.prodemos.nl/handreikingdebatten

Vrede en verdraagzaamheid; ver weg en dichtbij

Foto's: Bart van Vliet

Op vrijdag 9 februari vond de jaarlijkse Docentendag Maatschappijleer plaats, georganiseerd door ProDemos en de Nederlandse Vereniging voor Leraren Maatschappijleer (NVLM).

Op deze vakconferentie kunnen docenten maatschappijleer, maatschappijkunde, maatschappijwetenschappen en burgerschap inspiratie opdoen, lezingen bijwonen, workshops volgen, kennismaken met nieuwe lesmethoden en vakgenoten ontmoeten. Van de meeste lezingen en workshops zijn de verslagen en presentaties beschikbaar via prodemos.nl/docentendag. Petra Stienen en Joris Luyendijk waren de hoofdsprekers op respectievelijk de Docentenavond en de Docentendag.

Publiciste, Arabiste en Eerste Kamerlid Petra Stienen (D66) gaf tijdens haar gastcollege op de Docentenavond op donderdag 8 februari een inspirerende

inkijk in haar leven. Van jongs af aan is ze gefascineerd door scheidslijnen in de samenleving. Ze woonde in Roermond

‘aan de andere kant van het spoor’. Vanuit de Donderberg, ‘een latere Vogelaarwijk’, ontdekte ze de wereld. Meer dan in haar jeugd ervoer ze in het Midden-Oosten lotsverbondenheid, medemenselijkheid en wederkerigheid tussen naasten en leerde ze hoe belangrijk het is om verbinding te leggen tussen groepen, wat hun achtergrond ook is. “Daarover gaat actief burgerschap,” aldus Stienen, “iets betekenen voor de samenleving dichtbij en voorwaarden scheppen voor deelname aan de maatschappij.” Stienen gelooft in een nieuwe taak voor docenten in een veranderende wereld: “De wereld dichtbij brengen,” aldus Stienen. “Want de wereld, die zit in je klas.”

Het kleine Bubbellecollege

bub-bel (de; m; meervoud: *bubbels*)

1 opborrelende lucht- of gasbel in een vloeistof

2 (economie) zeepbel

3 *in een bubbel leven* weinig of geen contact met de buitenwereld of met andersdenkenden hebben, erg op zichzelf zijn

In de Dikke van Dale was eeuwenlang de luchtbel de enige omschrijving van het woord bubbel. Zo'n tien jaar geleden werd daar na de financiële crisis de 'economische' zeepbel aan toegevoegd. Sinds kort is er een nieuwe duiding: onze eigen bubbel.

"Vorig jaar had iedereen het ineens over de bubbel. Voor mij was dat hét bewijs dat ik zelf in een bubbel zat." Met deze woorden leidt Joris Luyendijk zijn kleine Bubbellecollege in op de Docentendag. Het fenomeen maakte hem nieuwsgierig. Want wat zou er gebeuren als je uiteenlopende groepen met elkaar in contact brengt? Hij initieerde in samenwerking met WNL en de Correspondent het platform "Kunnen we praten?", waar hij PVV-stemmers in contact bracht met de Correspondent-achterban.

"Er volgde een opstand," vertelt Luyendijk. "De Correspondent-achterban was zeer dominant in hun commentaar." Achteraf vindt Luyendijk dat niet vreemd. Een uitnodiging van hoog naar

laag is niet neutraal, niet gelijkwaardig. "Vergelijk het met iemand die na twintig jaar sportschool jou vraagt een meningsverschil even buiten samen op te lossen. Ik zou hard wegrennen." De PVV-stemmer is voor de Correspondent-lezer, die jarenlang getraind is in discussie en debat, geen gelijkwaardige opponent. De kloof bleek vaak te groot. Daarop volgde onherroepelijk de verbale variant van de fysieke verdediging; verstomming van het gesprek of een scheldpartij.

Bovendien waren veel Correspondent-lezers niet uit op een echte dialoog, maar dachten ze de ander met hun argumenten te kunnen overtuigen. Dat lukte niet en frustreerde. "Hun reactie zegt iets over de mentaliteit." Die mentaliteit is volgens Luyendijk eigenlijk al sinds jaar en dag het probleem. "Kijk naar de Europese Unie. Veranderingen worden opgelegd en vervolgens uitgelegd. Maar dat is geen dialoog." Volgens Luyendijk moeten we belangrijke zaken eerst voorleggen, zoals met onderwerpen als het homohuwelijk, abortus en euthanasie. Die onderwerpen zijn uitgebreid bediscussieerd in de media en in het parlementaire systeem. Pas daarna is een besluit genomen. "Je zou het democratie kunnen noemen."

Lees de volledige verslagen op prodemos.nl/docentendag

Docentmiddag Fort De Bilt

Op woensdag 16 mei vindt de eerste Docentmiddag plaats op Fort De Bilt in Utrecht.

Bent u docent in de bovenbouw van het primair onderwijs in de regio Utrecht en wilt u aandacht besteden aan burgerschap? Kom dan op woensdagmiddag 16 mei naar Fort De Bilt in Utrecht en maak kennis met ons educatieve programma over de democratische rechtsstaat, speciaal voor kinderen van groep 7 en 8.

Tussen 15.00 en 17.00 uur ontdekt u het bijzondere Fort De Bilt met onze speurtocht met tablet, onze interactieve tentoonstelling over onrecht en verzet én introduceren we onze nieuwste aanwinst: burgerschapsspel Terra Nova Minimaatschappij. Dit spel is volgens online opinieplatform De Correspondent dé manier om kinderen op te leiden tot kritische burgers.

Speciale gast is maker van het spel Lisa Hu, met wie u Terra Nova gaat spelen. Deelname aan de Docentmiddag is gratis. Reserveer nu via prodemos.nl/docentmiddag

Column

Antwoord op de ondermijnende criminaliteit

Ondermijnende criminaliteit. Die term valt steeds vaker. Naar mijn gevoel is het belangrijk om het begrip ondermijning scherp te definiëren. Alleen dan kan de aanpak ook secuur zijn.

Bekijk ondermijning bijvoorbeeld als een criminele bedrijfstak: dan wordt duidelijk dat het strafrecht belangrijk is in de strijd ertegen – maar niet zaligmakend. Want het strafrecht is traag en processen duren lang. Bovendien is het de vraag of het criminele bedrijfsproces stopt als iemand achter de tralies zit.

De ondermijnende criminaliteit stopt alleen als we in staat zijn het criminele verdienmodel te verstoren. We hebben bedrijfseconomen nodig die de vitale schakels in het criminele bedrijfsproces ontleden. Dan zien we dat er growshops noodzakelijk waren om de hennepplantages te bouwen. Dat er elektriciens nodig zijn om voor de stroom te zorgen voor de plantages. Dat er drogers en knippers nodig zijn. En zo kunnen we ook verklaren waarom we zoveel autoverhuurbedrijven in Brabant hebben: de bedrijfstak heeft ook een logistieke sector nodig.

Door zo te kijken, kunnen we gericht te werk gaan: met bestuursrechtelijke maatregelen kunnen we de locaties waar de drugs worden geproduceerd sluiten.

Met een scala aan instrumenten verstoren we zo het criminele verdienmodel.

Met Bibob-controles (*controles op verzoek van bestuursorganen, naar de kans dat een vergunning of subsidie gebruikt zal worden voor criminele activiteiten – red.*) kunnen we uitvinden welke kapperszaken worden gebruikt om het

Na een tienjarig wethouderschap in de gemeente Nijmegen werd **Paul Depla** in 2010 benoemd tot burgemeester van Heerlen. Sinds maart 2015 bekleedt hij de functie van burgemeester van Breda.

Als burgemeester van Breda zit Paul Depla in de Task Force Brabant-Zeeland. Vandaar uit heeft hij samen met andere burgemeesters een brief gestuurd aan de afdelingsvoorzitters en fractievoorzitters in de Brabantse en Zeeuwse politiek om hen te betrekken bij de bestrijding van ondermijnende criminaliteit op lokaal niveau.

crimineel verdiende geld wit te wassen. De Belastingdienst kan het verdiende vermogen afnemen. Met de FIOD kunnen we achter niet-betaalde belastingen aan.

Met een scala aan instrumenten, en in samenwerking met verschillende overheidsdiensten, verstoren we zo het criminele verdienmodel. Dát is de inzet van de Task Force die nu al enige jaren de ondermijnende criminaliteit in Brabant aanpakt.

Die aanpak heeft succes: we zijn in staat geweest een deuk in een pak boter te slaan. Alleen bleek het pakje een boterberg te zijn, dus we zijn er nog lang niet. Criminelen passen hun bedrijfsproces voortdurend aan. Wij zullen onze aanpak dus ook voortdurend moeten aanpassen. We moeten samenwerken, en slim zijn. Zodat we in staat zijn om de ondermijnende criminaliteit steeds dichterbij de huid te zitten. En steeds succesvoller zijn om hun verdiende vermogen af te romen.

Paul Depla
Burgemeester van Breda

In de collegereeks ‘Ondermijning van het lokale bestuur’ bekeken we in februari en maart de infiltratie van de lokale politiek door de georganiseerde misdaad vanuit vier verschillende invalshoeken, met sprekers uit de wetenschap, de Nationale Politie, het Openbaar Ministerie en de gemeentepolitiek.

Collegereeks

Ondermijning van het lokale bestuur

Alle sprekers benadrukten vanuit hun eigen discipline dat ondermijning van het lokale bestuur alleen kan worden bestreden als verschillende takken van de overheid samenwerken. Niet alleen door politie en justitie, maar ook met

belastingdienst en woningcorporaties. Ook kwam de rol van de burger vaak naar voren. Dat ene pilletje dat jij neemt, maakt deel uit van een groter, crimineel netwerk. Maar kijk ook kritisch naar je eigen omgeving en meld het als iets ver-

dacht lijkt, zoals winkels zonder klanten, 10 autoverhuurders in een dorp of grote bedragen die contant worden afgerekend. De verslagen van de colleges staan op onze website, hieronder alvast een paar inzichten:

Wetenschap

PIETER TOPS, hoogleraar bestuurskunde (Tilburg University)

De omvang van de criminele wereld in wijken is erg groot. In Tilburg zijn 3.000 mensen betrokken, met 900 miljoen euro omzet. Dit is ingebed in het dagelijks leven van de wijk. Er is daar geen scherpe scheiding tussen onder- en bovenwereld.

Tops vindt de Verklaring Omtrent het Gedrag belangrijk in strijd tegen infiltratie van de onderwereld in de gemeenteraad. Criminelen strijden ook valse subsidies op. Daarom wil Tops op het hoogste niveau samenwerken en een Ondermijningswet opstellen om dit soort criminaliteit aan te kunnen pakken.

Openbaar Ministerie

GERRIT VAN DER BURG, voorzitter van het college van procureurs-generaal

Bij georganiseerde criminaliteit draait het om één ding: afscherming. Afscherming van informatie, identiteit, illegale handel en vermogen. Daar is de bovenwereld bij nodig, zoals met zwart geld vastgoed kopen.

Bij illegaliteit en afscherming daarvan zijn drie takken: de criminelen zelf, de logistieke kant en de ondersteuners. Het Openbaar Ministerie probeert in te grijpen op de contactmomenten tussen deze takken, want die zijn kwetsbaar.

Nationale Politie

ERIK AKERBOOM, korpchef van de Nationale Politie

Denk na over jouw rol in criminele activiteiten. Ondermijnende criminaliteit begint vaak klein en dichtbij, bij een bedrijventerrein of de schuur buiten het dorp. Achter veel drugs zit een hele logistiek, maar ook intimidatie, bedreiging, geweld. Als drugsgebruiker ben je de laatste schakel in die criminaliteit.

In strijd tegen ondermijning moet de politie volgens Akerboom andere specialismen (soms tijdelijk) in huis halen, zoals mensen die risico's kunnen inschatten en analyseren en mensen met verstand van cyber-criminaliteit. Ook moet zij flexibeler zijn: de politie moet kunnen meebewegen met de snelle veranderingen in de criminaliteit.

Lokale politiek

PAUL DEPLA, burgemeester van Breda

Een crimineel is het meest effectief te bestrijden in zijn verdienmodel. Probeer het criminele bedrijfsproces te verstoren. Daarvoor heb je bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid nodig en moet je optreden als één slimme overheid.

Lees meer over de aanpak van ondermijnende criminaliteit in de column van Paul Depla op de pagina hiernaast.

Stem jij ook?

bij Ipse de Bruggen

Foto's: Bart van Vliet

'Ik word altijd zenuwachtig van de rij', antwoordt Wouter op de vraag of hij stemmen moeilijk vindt. De cliënten van Ipse de Bruggen in Zoetermeer, allen jongeren met een lichte verstandelijke beperking, kwamen op 8 februari bij elkaar voor een van de bijeenkomsten 'Stem jij ook?', die ProDemos in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen organiseerde.

De cliënten waren best een beetje gespannen. 'Ik vind het stembiljet onduidelijk en ook zo groot,' aldus Wouter. Om het voor de cliënten minder spannend te maken oefenden zij daarom tijdens de workshop het stemmen met de begeleider van ProDemos. Ook gingen ze proefstemmen in een heus stemhokje.

Kelly vindt de vragen op de gewone Stem-Wijzer vaak heel lastig. 'Dan vraag ik of mijn moeder mij helpt.' ProDemos ontwikkelde het programma 'Stem jij ook?' speciaal voor mensen met een licht verstandelijke beperking zoals Kelly. Met een aangepaste verkiezingskrant (15.000 exemplaren verspreid) en de website stemjijook.nu organiseerde ProDemos in samenwerking met lokale maatschappelijke organisaties ruim twintig bijeenkomsten in het land. Op deze manier werden mensen met een lichte verstandelijke beperking gewijs

'Ik vind het stembiljet onduidelijk en ook zo groot.'

gemaakt in het stembureau en kregen ze uitleg over hoe je kiest uit alle informatie van de verschillende partijen.

ENTHOUSIAST OVER DE LEERMODULES

Ipsse de Bruggen is een van de zorginstellingen die met haar cliënten aan de slag ging met 'Stem jij ook?', om voor hen de voorspelbaarheid van het stemproces te vergroten. De begeleiders ondersteunen hen waar nodig. 'Ieder mens boven de 18 jaar heeft stemrecht,' vertelt Corry Baak, zorgcoach. 'Maar voor onze cliënten is dat niet altijd eenvoudig. Daarom zijn we enthousiast over de workshop. Zo kunnen onze cliënten met de ondersteuning die zij nodig hebben een eigen keuze maken en zoveel mogelijk zelf de regie nemen.' Ook de cliënten zelf waren na de workshop tevreden. 'Ik heb veel geleerd vandaag,' vindt Cherrisse. 'Nu weet ik wat ik moet doen in het stemhokje.'

Vragenuurtje

Walter Jansen

Geachte mensen van ProDemos,

Rondom de verkiezingen en de discussie over strategisch stemmen, denk ik na over andere kiessystemen. Kunnen jullie me meer vertellen over systemen waarbij burgers bij verkiezingen meer dan één stem hebben en deze kunnen verdelen over partijen?

Met vriendelijke groet,
Lennard K.

Informatiespecialist Walter Jansen van ProDemos geeft antwoord op uw vragen op het gebied van politiek, democratie, rechtsstaat en de Europese Unie. Deze keer over verkiezingen waarbij de kiezer meerdere stemmen heeft.

Foto: Lizzy Kalisvaart

Beste Lennard K.,

Lastig is dat er verschillende aanduidingen worden gebruikt voor het meerstemmenstelsel. Zo is er het 'ordinale' kiessystemen, waarbij kiezers meerdere opeenvolgende keuzes kunnen maken, meestal in twee opeenvolgende stemrondes. Veel rechtstreekse presidentsverkiezingen worden zo georganiseerd en bijvoorbeeld ook de Franse parlementsverkiezingen. Is er in de eerste ronde geen kandidaat met een absolute meerderheid, dan strijden de kandidaten met minstens 12,5% van de stemmen in de tweede ronde om de meeste stemmen.

Een ander soort tweestemmenstelsel is het Alternative Vote-systeem, dat bijvoorbeeld gebruikt wordt in de burgemeestersverkiezing in Londen. Kiezers krijgen in dit systeem de kans om aan te geven wie er moet winnen als hun eerste keus het niet redt. Er wordt dan gekeken of er een kandidaat is die bij meer dan 50 procent van de kiezers nummer 1 is. Is dat niet het geval, dan valt de kandidaat met het minste aantal eerste voorkeuren af.

De tweede voorkeuren die zijn aangegeven bij de stemmen die in eerste instantie op de afgevallene kandidaat zijn uitgebracht, worden vervolgens verdeeld over de andere kandidaten. Deze methode wordt lang herhaald tot een kandidaat meer dan 50 procent van de stemmen heeft.

Het voordeel hiervan is dat er geen tweede ronde nodig is. Het nadeel is dat veel mensen het systeem moeilijk te begrijpen vinden.

Als er meerdere zetels worden verkozen, heet een dergelijk systeem Single Transferable Vote. Verder is er nog het tweestemmenstelsel, zoals gehanteerd in Duitsland, waarbij een stem op een landelijke lijst (Zweitstimme) en een regionale kandidaat (Erststimme) wordt uitgebracht.

Vriendelijke groet,
Walter Jansen

Zelf een vraag stellen?

Mail naar info@prodemos.nl, stuur een tweet naar @ProDemos, bel (070) 757 0270 of kom langs bij onze balie in het Bezoekerscentrum, Hofweg 1 in Den Haag (openingstijden: maandag t/m zaterdag, 9.30-17u).

Publicaties

Tweederangsdemocratie

De lokale democratie presteert onder haar vermogen, concludeert Julien van Ostaaijen, universitair docent Bestuurskunde aan Tilburg University en wetenschappelijk adviseur bij ProDemos, in zijn nieuwe boek 'Tussen eerste overheid en tweederangsdemocratie'. Vanuit zes verschillende invalshoeken analyseert hij de lokale democratie en vergelijkt hij deze met onder meer de landelijke politiek en de situatie in het buitenland. Lees hieronder alvast een fragment.

Paperback, 128 pagina's, Boom Bestuurskunde, €22,50

Verkiezingsprogramma's van landelijke partijen komen over het algemeen niet verder dan enkele ogenschijnlijk onsamenhangende voorstellen

Fragment uit 'Tussen eerste overheid en tweederangsdemocratie' door Julien van Ostaaijen

Er zijn minstens twee sterke argumenten dat de lokale democratie en het lokaal bestuur in Nederland als tweederangs te kwalificeren zijn. Als eerste is dat de houding van de landelijke politiek en nationale overheid. Landelijke politici tonen weinig gevoel voor de lokale democratie en het lokaal bestuur (hoofdstuk 8). In een Europese vergelijking blijken Nederlandse Kamerleden op de Zwitserse na het minst lokaal georiënteerd te zijn. De manier waarop de nationale overheid met het lokaal bestuur omgaat, sluit daarop aan. (...)

Verkiezingsprogramma's van landelijke partijen komen over het algemeen niet verder dan enkele ogenschijnlijk onsamenhangende voorstellen die het bestuur 'eenvoudiger' moeten maken, zoals minder bestuurders en bestuurslagen of 'demo-

cratischer', zoals een door de lokale samenleving gekozen burgemeester. Dat werkt door in de formele visies van kabinetten.

Ook in de Tweede Kamer lijkt er weinig ruimte voor een meer samenhangende visie op hoe de lokale democratie te verbeteren is. In plaats daarvan reageren veel landelijke politici op lokale situaties die toch eerst en vooral aan lokale politici zijn om op te lossen. Veel te vroeg wordt om ingrijpen van de nationale overheid gevraagd.

De in Den Haag aanwezige wens tot gelijkheid, deels gevoed door de samenleving zelf en door berichtgeving in de media, leidt tot weinig begrip voor de lokale autonomie en (politieke) beleidsvrijheid. Het argument dat lokale autonomie en

beleidsvrijheid juist zorgen voor maatwerk wordt in Den Haag alleen voorafgaande aan decentralisaties gebruikt om bezuinigingen goed te praten ('gemeenten leveren maatwerk, dus hebben minder rijks-geld nodig').

Na de decentralisaties wordt het gebruik van lokale autonomie en beleidsvrijheid juist als een probleem gezien: het veroorzaakt (te grote) verschillen tussen gemeenten die aangepakt moeten worden. Besef of begrip dat die lokale autonomie onlosmakelijk verbonden is met de grondslag van ons binnenlands bestuur (sinds Thorbecke) is helaas beperkt aanwezig. Het zou goed zijn eens af te spreken tot hoever die landelijke inmenging mag gaan. Maar zolang dat niet gebeurt, staat er geen rem op.

Grondwet

De tekst van de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden in een klein en praktisch boekje.

In de nieuwe editie van 2018 is de laatste grondwetsherziening verwerkt. De herziening regelt dat inwoners van de Caribische gemeenten Bonaire, Saba en Sint Eustatius kunnen stemmen voor een in te stellen kiescollege voor de Eerste Kamer.

Hardcover, 64 pagina's, 16,5 x 10 cm, prijs € 4,95

Grondwetposter

Ontwerper Jasper Jongeling voerde de grondwetsherziening ook door in de Grondwetposter.

Deze nieuwe versie is vanaf nu te koop in onze winkel voor €2,50 of te bestellen in onze webshop (verzendingkosten €3,50).

Bekijk, download of bestel deze en andere publicaties via www.prodemos.nl/webshop

AGENDA

Kijk voor de actuele agenda op prodemos.nl/agenda

APRIL

- Ma 16 **Opening inschrijving**
ProDemos Binnenhof voor Scholen 2018–2019
- Do 19 **Vrijheidscollege** rapper Fresku
- Do 19 **Vrijheidscollege** Massih Huttak
- Do 19 **Film & Debat** 'De achtste dag'
- Vr 20 **Vrijheidscollege** Jan Terlouw in Vredespaleis
- Do 26 **MeetUp** Burgerschap VO

MEI

- Vr 4 **Kinderrijk**
- Za 5 **Vrijheidscollege** Lucas de Man
- Di 8 **Politiek Café**
- Wo 9 **Dag van Europa**
- Wo 16 **Docentenmiddag** Fort De Bilt
- Do 17 **Film & Debat** 'The Cleaners'

JUNI

- Za 2 **Dag van de Haagse Architectuur**, rondleidingen door o.a. gebouw ProDemos
- Wo 6 **Actualiteitendebat**
- Di 12 **Politiek Café** over pensioenen

Opening inschrijving scholierenprogramma's Den Haag

Vanaf maandag 16 april kunnen scholen uit heel Nederland zich weer inschrijven voor de educatieve programma's van ProDemos in politiek Den Haag. ProDemos ontvangt jaarlijks zo'n 95.000 leerlingen van alle onderwijsniveaus voor programma's die leerlingen op een aantrekkelijke en laagdrempelige manier laten kennismaken met de politiek en de democratische rechtsstaat.

Scholen kunnen zich vanaf middernacht inschrijven via www.prodemos.nl. Uit voorgaande jaren weten we dat sommige docenten er speciaal voor opblijven en om middernacht klaarzitten om hun klassen direct in te schrijven voor favoriete data, zoals tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen na Prinsjesdag in september.

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van ProDemos en verschijnt 5x per jaar. Abonneer u gratis op prodemos.nl/nieuwsbrief

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos
Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00
info@prodemos.nl
www.prodemos.nl

Redactie

Afd. Communicatie
Basisontwerp
Studio Duel

Lay-out

Puntspatie [bno]

Druk

Bendion Mailsupport BV